

A magnifying glass icon with a blue handle and a white lens containing a crosshair, positioned over the letter 'i' in the word 'Monitoring'.

Monitoring

Diergezondheid

Paard

Rapportage
2018

Uitgave:

GD - 2018

Telefoon 0900-1770
info@gddiergezondheid.nl
www.gddiergezondheid.nl

Ontwerp:

Onis creatieve communicatie

Opmaak:

Drukkerij Ovimes

Redactie Jaarverslag Helpdesk Paard:
Carlijn ter Bogt-Kappert,
Kees van Maanen, Marianne Sloet
van Oldruitenborgh-Oosterbaan,
Piet Vellema, Anita Werkman,
Linda van den Wollenberg.

Bemensing aan de telefoon:
Kees van Maanen (GD), Marianne Sloet
van Oldruitenborgh-Oosterbaan (FD),
Mathijs Theelen (FD),
Cornélie Westermann (FD),
Linda van den Wollenberg (GD).

De resultaten in deze publicatie
mogen niet zonder schriftelijke
toestemming van de auteurs
worden verwerkt ofgebruikt
(bijv. in wetenschappelijk
onderzoek), tenzij sprake is van
citatie. Op citaties is
auteursrecht van toepassing.

Inhoud:

1	Voorwoord	4
2	Monitoringsinstrumenten	5
3	Cijfers 2018	6
4	Trends en bevindingen vanuit de Helpdesk Paard	8

Monitoring Diergezondheid

 Paard

1 Voorwoord

Voor u ligt het “Jaarverslag Helpdesk Paard 2018”. GD vervult in deze helpdesk een centrale rol in nauwe samenwerking met de faculteit Diergeneeskunde (fD). Experts van Wageningen BioVeterinary Research (WBVR) zijn zo nodig beschikbaar voor ruggenspraak. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ondersteunt deze monitoring financieel.

De Helpdesk Paard, voor en door dierenartsen, is in 2014 opgezet door GD in samenwerking met de toenmalige Groep Geneeskunde Paard (GGP), nu Clusterbestuur Paard van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), het toenmalige Centraal Veterinair Instituut (CVI), nu Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) en de faculteit Diergeneeskunde (fD). De Helpdesk Paard heeft als doel om te komen tot uitwisseling van informatie tussen dierenartsen over infectieuze aandoeningen bij het paard om zo inzicht te krijgen in de actuele dierziektesituatie in Nederland. Daarbij gaat het zowel om endemische als om niet-endemische aandoeningen. De verkregen informatie vanuit de helpdesk wordt vervolgens gedeeld met de dierenartsen die zijn geïnteresseerd in paardengezondheidszorg. De helpdesk is niet het officiële meldpunt voor meldingsplichtige aandoeningen, dit is ingericht bij de NVWA. De Helpdesk Paard draagt bij aan het opsporen van nieuwe aandoeningen en niet-endemisch in Nederland voorkomende aandoeningen en het signaleren van veranderingen in het voorkomen van bekende aandoeningen (zie bijvoorbeeld influenza).

De naamsbekendheid begint te groeien, GD, fD en daarmee de helpdesk dragen sterk bij aan het opvangen van “vreemde” signalen uit het veld. Praktiserende dierenartsen worden met enige regelmaat gewezen op de mogelijkheid om de Helpdesk Paard in te schakelen. Bovendien worden bevindingen regelmatig teruggekoppeld, niet alleen naar dierenartsen en paardenhouders maar ook naar andere stakeholders. Het interactieve karakter zorgt voor een doorgaande expertise opbouw bij de bemensing van de helpdesk. Ervaringen uit andere diersectoren laten zien dat een dergelijke helpdesk de basis vormt van een goede monitoringssystematiek.

Informatie die bij de Helpdesk Paard binnenkomt wordt geanalyseerd en geïnterpreteerd binnen GD, waarbij zo nodig ook andere disciplines worden betrokken zoals pathologie, bacteriologie en epidemiologie. Daarnaast vindt er twee maal per jaar een overleg plaats tussen GD en fD en vindt er twee maal per jaar een breed gezondheidsoverleg paard plaats, waarin relevante bevindingen uit de Helpdesk Paard ook gedeeld worden. Het Clusterbestuur Paard (KNMvD) wordt van bijzondere bevindingen op de hoogte gehouden. Mocht vaker of acuut overleg gewenst zijn bij een bijzondere of ingewikkelde casus of bij een spoedgeval dan is het contact tussen GD, fD en eventuele andere partijen snel en mede door deze samenwerking laagdrempelig.

2 Monitoringssystematiek

Opzet

Op initiatief van de Sectorraad Paarden (SRP), de voormalige GGP, nu Clusterbestuur Paard van de KNMvD en het toenmalige ministerie van Economische Zaken (EZ), nu ministerie van LNV, is gestart met de Helpdesk Paard. Deze helpdesk is bedoeld om te komen tot uitwisseling van informatie tussen dierenartsen over infectieuze aandoeningen bij het paard om zo inzicht te krijgen in de actuele dierziektesituatie in Nederland en om dierenartsen te voorzien van actuele informatie over infectieziekten. Tegelijkertijd biedt het centrale telefoonnummer de mogelijkheid om informatie uit het veld snel te bundelen zodat de sector, indien nodig, direct stappen kan ondernemen.

De helpdesk wordt bemenst door specialisten van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) en de faculteit Diergeneeskunde (fD) en is op werkdagen te bereiken via 0900-7100 000 (optie 5 paard). Tussen 15.00 en 17.00 uur is het mogelijk om direct met een specialist te spreken. De klantcontact administratie van GD is de hele dag bereikbaar om telefoontjes op te vangen en door te verwijzen naar de helpdesk van 15.00 tot 17.00 uur. Bij spoed wordt geprobeerd eerder een specialist aan de telefoon te krijgen.

In het kader van de monitoring van infectieuze aandoeningen bij paarden werd een helpdesk opgezet, zoals omschreven in het projectplan 'Samen werken aan paardengezondheid' van de Sectorraad Paarden (SRP). Dit plan heeft als doel om de gezondheid van paarden in Nederland te bevorderen en om verspreiding van endemische infectieziekten en insleep van nieuwe infectieziekten in te perken, te voorkomen dan wel vroegtijdig te signaleren. De in dit plan opgenomen helpdesk heeft als doel om te komen tot uitwisseling van informatie tussen dierenartsen over infectieuze aandoeningen bij het paard om zo inzicht te krijgen in de actuele dierziektesituatie in Nederland. Daarbij gaat het zowel om endemische aandoeningen als bijvoorbeeld rhinopneumonie, droes en contagieuze equine metritis (CEM), als om niet-endemische aandoeningen als bijvoorbeeld equine infectieuze anemie, West Nijl virus en Afrikaanse paardenpest.

De helpdesk is niet het officiële meldpunt voor meldingsplichtige aandoeningen, dit is ingericht door de NVWA. Bij verdenkingen van meldingsplichtige aandoeningen attendeert de helpdesk de beller om contact op te nemen met het officiële meldpunt van de NVWA.

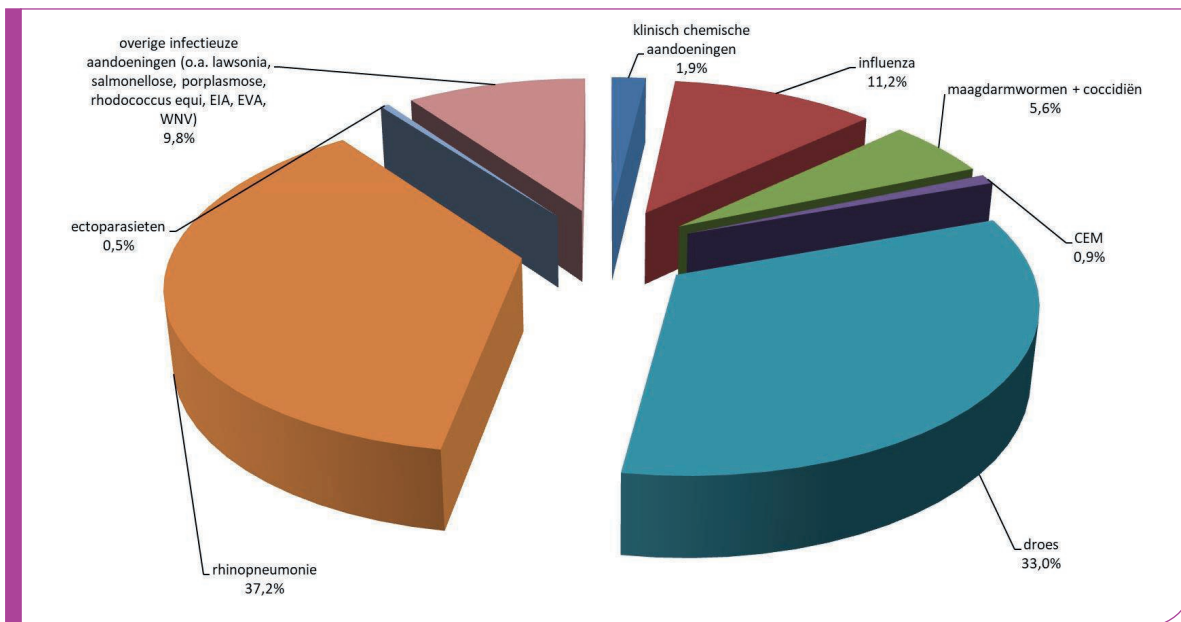
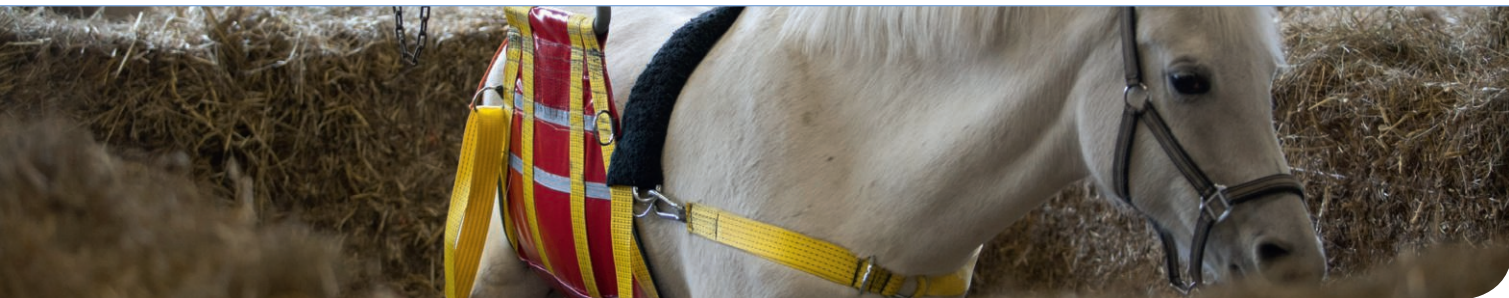
De verkregen informatie vanuit de helpdesk wordt op diverse manieren gedeeld met de dierenartsen die geïnteresseerd zijn in paardengezondheidszorg. Zo worden interessante casussen beschreven in het GD katern van de Hippische Ondernemer en worden regelmatig updates en artikelen geschreven in andere bladen zoals GD Veterinair, de Paardenkrant, het Tijdschrift voor Diergeneeskunde, Dier & Arts en internationale bladen. Daarnaast wordt informatie verstrekt door middel van cursussen en andere nascholingsactiviteiten, zoals de Actualiseringscursus Paard, de Klinische Avonden Paard (KAP) en GD Academy cursussen over onderwerpen zoals droes, rhinopneumonie, rhodococcose en equine coronavirusinfecties. Tevens wordt informatie uitgewisseld met de leden van de Monitoring and Surveillance working group van de Federation of European Equine Veterinary Associations (FEEVA).

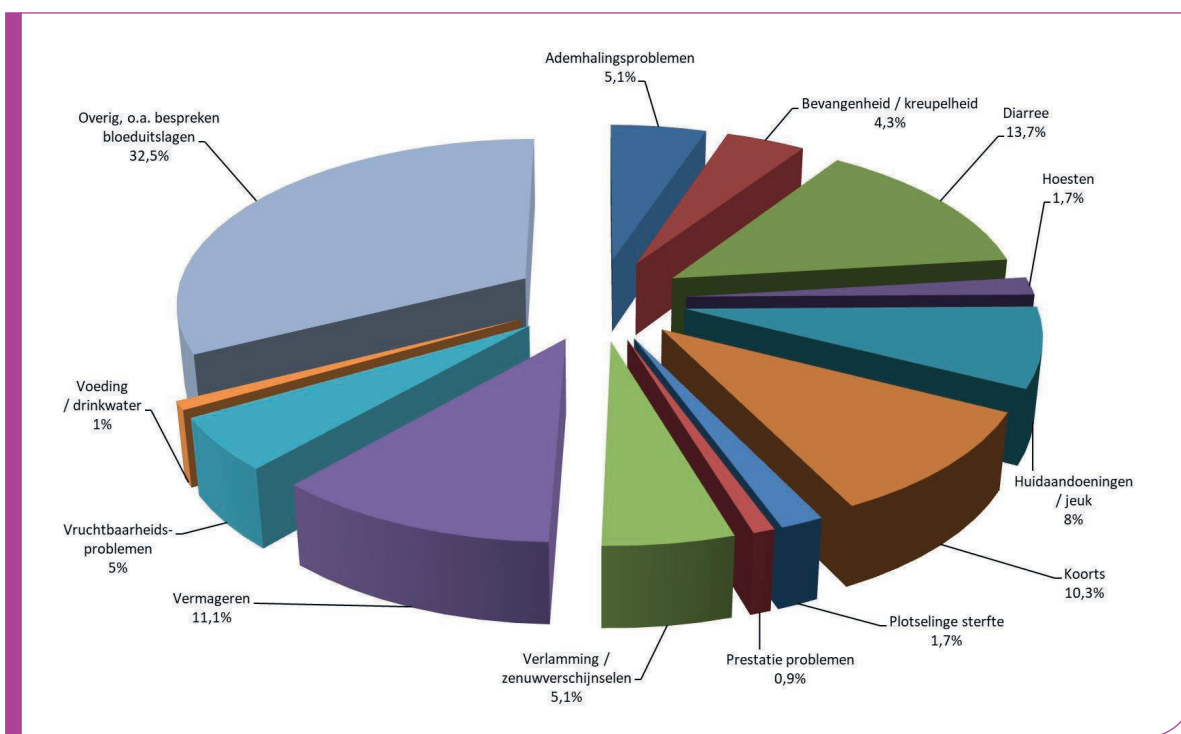
3 Cijfers 2018

In 2018 hebben de medewerkers die de Helpdesk Paard bemensen 332 telefonische vragen binnen gekregen en afgehandeld. Dit aantal ligt hoger dan de voorgaande jaren. In 2018 zijn er een aantal uitbraken van influenza, rhinopneumonie en droes geweest. Naast een toegenomen naamsbekendheid verklaart dit met name het stijgende aantal. De onderwerpen van de telefonische vragen zijn in onderstaande tabel en figuren weergegeven. De percentages in onderstaande tabel geven aan hoeveel vragen er over het betreffende onderwerp gesteld zijn. Deze percentages zijn dus niet één op één te vertalen naar de mate van voorkomen van de aandoening.

	Aantal	
	2018	% 2018
Gericht op specifieke ziekte		
Klinische chemische aandoeningen	4	1,9%
Influenza	24	11,2%
Maagdarmwormen + coccidiën	12	5,6%
CEM	2	0,9%
Droes	71	33,0%
Rhinopneumonie	80	37,2%
Ectoparasieten	1	0,5%
Overige infectieuze aandoeningen (o.a. lawsonia, Salmonellose, piroplasmose, <i>Rhodococcus equi</i> , EIA, EVA, WNV)	21	9,8%
TOTAAL	215	100,0%
Probleemgericht		
Ademhalingsproblemen	6	5,1%
Bevingenheid / kreupelheid	5	4,3%
Diarree	16	13,7%
Hoesten	2	1,7%
Huidaandoeningen / jeuk	9	7,7%
Koorts	12	10,3%
Plotselinge sterfte	2	1,7%
Prestatie problemen	1	0,9%
Verlamming/zenuwverschijnselen	6	5,1%
Vermageren	13	11,1%
Vruchtbaarheidsproblemen	6	5,1%
Voeding / drinkwater	1	0,9%
Overig, o.a. bespreken bloeduitslagen	38	32,5%
TOTAAL	117	100,0%

Figuur 1 Percentage telefoontjes gericht op specifieke ziekte

Figuur 2 Percentage telefoontjes probleemgericht

4 Trends en bevindingen uit de Helpdesk Paard

Hieronder worden de meest voorkomende infectieuze aandoeningen uit 2018 nader toegelicht.

Droes

Droes was ook in 2018 voor de Helpdesk Paard één van de meest besproken onderwerpen. De aandacht voor droes neemt duidelijk toe en ook in de social media worden droes uitbraken regelmatig voor het voetlicht gebracht. Soms kan de diagnose niet onmiddellijk gesteld worden of worden droes-achtige beelden veroorzaakt door een andere bacterie (*Streptococcus equi* subspecies *zooepidemicus*). Aangezien dit ook enkele malen voorkwam bij de Universiteitskliniek voor Paarden is hier door fD en GD samen in de media aandacht aan besteed. Draggers spelen een cruciale rol in de epidemiologie van droes en dit besef dringt ook steeds meer door bij dierenartsen, gezien het aantal vragen rond detectie en behandeling van dragers en de toegenomen diagnostiek. Daarnaast zijn er naast de detectie en behandeling van dragers diverse vormen van aanpak mogelijk zoals diverse managementmaatregelen en in de preventieve sfeer vaccinatie of droesvrij-certificering. De droesvrij-certificering betreft een vrijwillig abonnement voor paardenbedrijven om eventuele besmetting met *Streptococcus equi* subs. *equi* vast te stellen en eventuele dragers te detecteren en te behandelen. In 2002 zijn de Nederlandse paarden-dierenartsen begonnen met het maken van Leidraden. De definitie luidde: "Een Leidraad is een hulpmiddel dat de erkende paardendierenarts ondersteunt bij het systematisch onderzoeken en behandelen van een patiënt en het adviseren van de eigenaar." Intussen is er in Nederland in de erkenningen en certificering nogal wat veranderd, maar de Leidraden hebben hun nut zeker bewezen. Gezien de frequentie waarmee droesuitbraken in Nederland nog steeds voor problemen zorgen is in 2018 op veler verzoek en mede mogelijk gemaakt door MSD Animal Health een Leidraad Droes geschreven (auteurs dr. Kees van Maanen (GD), drs. Linda van den Wollenberg (GD), drs. Esther Siegers (fD) en prof. dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan (fD) en gepubliceerd in DIER.EN.ARTS (2018; 11: 258-267). Naast deze leidraad is ook de review met alle literatuur beschikbaar, die de basis en de onderbouwing voor deze leidraad bevat. Bij vragen over droes aan de helpdesk wordt ook regelmatig verwezen naar deze leidraad als praktisch naslagwerk voor dierenartsen in het veld.

Rhinopneumonie

Equine Herpesvirussen type 1 en 4 (EHV-1 en EHV-4), de veroorzakers van rhinopneumonie, komen wereldwijd voor. Meestal resulteert een infectie met dit virus bij het paard in een verkoudheid, met als mogelijke ziekteverschijnselen koorts, hoesten, een loopneus, verminderde eetlust en dikke benen. Rhinopneumonie kent echter nog twee andere verschijningsvormen: de abortusvorm en de neurologische vorm. Deze hebben op paarden en voor hun eigenaren over het algemeen duidelijk meer impact en de gevolgschade van deze uitingsvormen kan voor bedrijven aanzienlijk zijn. Dit levert ook voor de betrokken dierenartsen vaak veel werk en vragen op.

In 2018 kregen met name uitbraken van de neurologische vorm van rhinopneumonie (Equine Herpesvirus Myeloencephalopathie: EHM) veel media aandacht. Zo werden er bijvoorbeeld in mei, juli, september en oktober EHM uitbraken bevestigd en bij de SRP gemeld in de regio Wolvega, Oosterwijk, Noord-West Friesland en Oene. Bevestigde EHM uitbraken worden door de dierenartsen van de Helpdesk en met toestemming van de eigenaar gemeld bij de SRP, die deze uitbraken vermeldt op haar website. De uitbraak op een grote paardenkliniek in Wolvega gaf aanleiding tot veel vragen over deze aandoening door dierenartsen. Daarom werd over dit onderwerp in november 2018 een cursus (Rhinopneumonie: inzichten vanuit de praktijk) georganiseerd met medewerking van dr. Kees van Maanen en drs. Linda van den Wollenberg van GD, drs. Marco de Bruijn van Dierenkliniek Wolvega en prof. dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan van de faculteit Diergeneeskunde.

Een belangrijke praktische ontwikkeling is het beschikbaar komen van een behandelingsprotocol met een – inmiddels ook voor de gemiddelde paardeneigenaar betaalbaar – virostaticum (valacyclovir). Alhoewel er nog weinig publicaties beschikbaar zijn over de effectiviteit van dit middel zijn de eerste ervaringen positief.

Influenza

Na meerdere jaren waarin equine influenza niet of nauwelijks werd aangetoond in Nederland kwamen er in december 2018 diverse meldingen binnen waarbij influenza hoog in de differentieel diagnose stond en vervolgens ook bevestigd werd. Bij het GD laboratorium zijn in inmiddels al 25 infecties uitbraken bevestigd. Dit is uiteraard een onderschatting van de werkelijke situatie, omdat niet alle monsters naar de GD worden gestuurd en er ook uitbraken zijn die niet worden bemonsterd. Vanaf het begin van de uitbraken zijn de relevante organisaties en de Nederlandse dierenartsen steeds door FD en GD in nauwe samenwerking middels updates via nieuwsbrieven en via de websites van de betrokken organisaties op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Bij de in de afgelopen maanden gemelde influenza-uitbraken in België, Frankrijk, Duitsland, Engeland en Ierland zijn zowel bij gevaccineerde als bij niet-gevaccineerde paarden tot nu toe steeds Clade 1 virussen gevonden (gegevens afkomstig van het International Collating Centre (ICC) in Newmarket, Engeland). Clade 1 virussen hebben overigens ook de grote uitbraken in Zuid-Afrika in 2003 en in Japan en Australië in 2007 en in Zuid-Amerika in 2012 en 2018 veroorzaakt. De laatste jaren heeft de onderzoeksfocus op Clade 2 gelegen, maar er zijn nu meer verschillen tussen de huidige Clade 1 veldvirussen en de vaccinvirussen dan tussen de prototype Clade 1 en Clade 2 virussen. Het is op dit moment nog te vroeg om hier conclusies aan te verbinden. Hiervoor zijn studies met specifieke antisera nodig. Daarnaast zijn goede epidemiologische data van groot belang. Dierenartsen betrokken bij bevestigde infecties zijn benaderd om meer gegevens te verzamelen, met name ook in gevaccineerde paarden.

West Nijl virus

In september 2018 maakte het Friedrich Loeffler Institut in Duitsland, het officiële Duitse referentie laboratorium voor West Nijl, bekend dat in het gebied van Brandenburg bij enkele dierentuinvogels, een paard en een mens (de dierenarts die secties had uitgevoerd op de betreffende dierentuinvogels) West Nijl Virus (WNV) was aangetoond. Deze eerste autochtone humane besmetting in Duitsland betrof een 31-jarige dierenarts die autopsie had uitgevoerd op een Laplanduil (*Strix nebulosa*) die dood was gevonden in een wildpark in de buurt van Poing, Ebersberg, Beieren. Dit was voor het eerst dat WNV in Duitsland gevonden is en betekent dat deze aandoening mogelijk ook in Nederland zou kunnen optreden. Gezien de op dat moment al koudere nachten lag het optreden van WNV in het najaar van 2018 en de winter van 2018/2019 echter niet meer voor de hand.

Een infectie met het West Nijl virus kan bij paarden (en mensen) volledig ongemerkt verlopen. De infectie kan ook wat griepachtige symptomen geven: sloomheid, slecht of niet eten en een wat verhoogde lichaamstemperatuur (38.6 - 39.4°C). Bij ongeveer een derde deel van de klinisch besmette paarden treden zenuwverschijnselen op: spiertrillingen, ataxie (lopen als een dronkenman), verlammingen, rare vage kreupelheid en/of veranderingen in het gedrag. Rustige paarden kunnen heel lastig worden en lastige paarden heel rustig. In het ernstigste geval kunnen de paarden ook niet meer staan en sterven zij, of moeten worden geëuthanaseerd. Deze symptomen lijken deels op die van de neurologische vorm van rhinopneumonie (EHV-1). Er zijn voor het paard goede vaccins beschikbaar tegen West Nijl Virus, maar bij een basis vaccinatie is er pas enkele weken na de tweede vaccinatie een goede bescherming opgebouwd. Daarom moet voor een tijdige bescherming ruim voor het vectorseizoen (mei – november) begonnen worden met vaccineren.

Volgens het European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) heeft het totale aantal in Europa gerapporteerde autochtone humane WNV infecties in 2018 (n=2083) het totale aantal van de voorgaande zeven jaren (n=1832) ruim overtroffen. In vergelijking met 2017 was er een zevenvoudige toename. Hierbij vormden Bulgarije, Frankrijk en Italië de top drie. Het percentage gevallen met neurologische symptomen (WNND) was met 68% vergelijkbaar met vorige jaren. Bij paarden in Europa werden gedurende het 2018 vectorseizoen 285 WNV uitbraken gerapporteerd door middel van het Animal Disease Notification System (ADNS), met name in Italië, Hongarije en Griekenland. Dit is een toename van 30% vergeleken met 2017.

In Nederland zijn er meerdere muggensoorten aanwezig die WNV zouden kunnen overdragen (onder meer *Culex pipiens*). Awareness onder medici (met name neurologen) is van belang zodat men de diagnose niet mist. West Nijl Koorts moet in de differentiaal diagnose staan bij meningitis- en encefalitis-beelden zonder duidelijke verwekker

Overige aandoeningen/aandachtspunten

Geen specifieke aandachtspunten. Een lastig punt blijft dat een aantal dierenartsen de Helpdesk Paard blijft bellen over bloeuitslagen. Daar is de Helpdesk Paard niet voor bedoeld (tenzij het bloedonderzoek gericht is op het aantonen van bepaalde infectieziekten of de uitslag vragen oproept in die richting). Bovendien zijn de betreffende bloeuitslagen door fD medewerkers niet rechtstreeks te raadplegen. Het excuus is dan dat het zo makkelijk is "omdat je dan altijd iemand aan de lijn krijgt". Hetgeen op zich weer aangeeft dat de Helpdesk Paard kennelijk als goed bereikbaar ervaren wordt.

Monitoring Diergezondheid

GD, Postbus 9, 7400 AA Deventer, T. 0900-1770, F. 0570-63 41 04
www.gddiergezondheid.nl, info@gddiergezondheid.nl

